Camins romeus a la muntanya

CAMÍ ROMEU DE BARCELONA A MONTSERRAT

</-p>

A l'edat mitja **Barcelona** era un important punt de sortida de molts dels peregrins que pujaven al **santuari de la Mare de Déu de Montserrat**. L'anomenada d'aquest santuari atreia a nombroses persones i era un punt de pas obligat pels europeus que feien el camí de **camí de Sant Jaume** per la vessant mediterrània. El **camí de Barcelona** a la muntanya de **Montserrat** és singular perquè, a diferència d'altres camins romeus, que es van engruixin a mesura que s'acosten a **Montserrat**, aquest és una via directa entre la ciutat i la muntanya (Assumpta Muset i Miquel Vives, 2010).

La manera més directa d'anar de **Barcelona** a **Montserrat** ha estat sempre seguir la **vall del Llobregat** al costat del riu. Tot i que aquesta ruta, comporta travessar el riu, ja que la **ciutat de Barcelona** es troba en el marge esquerra del **riu Llobregat**, mentre que el massís de **Montserrat** s'alça per damunt de la riba dreta. Antigament, seguir amunt el **riu Llobregat** per anar a la **muntanya de Montserrat** des de **Barcelona** comportava superar tres congosts: **la Roca del Droc**, el de **Martorell** i el de **Monistrol**, a més de creuar el riu. Si bé el riu a peu es podia creuar per diferents guals, no era fàcil fer-ho amb carruatges.

Durant molt de temps només existiren dos ponts per creuar el riu: el de Martorell, l'anomenat **Pont del Diable**, i el **pont de Monistrol**. El primer es construí sobre uns fonaments romans entre 1283 i 1285, i el de **Monistrol** es començà l'any 1317 i s'acabà el 1375. El **pont de Monistrol** només era emprat pels peregrins que venien del **Vallés** i **Bages**. Hi hagué un tercer pont a **Sant Boi de Llobregat**. Aquest era un pont de fusta construït l'any 1303 però l'any 1315 una riuada se l'emportà. Fou refet en nombrosos ocasions i destruït en unes altres tantes, fins 1509. L'any 1864 es tornà a construir i una nova riada, el 1866, el tornà a enderrocar, aquest cop definitivament.

Una altra manera de creuar el riu era amb barca. Eren barques de pas o transbordadors, de construcció similar als rais, d'estructura simple amb fons plana i tirades per unes sirgues des de les ribes. Hi havia varis indrets amb barques: **Sant Vicenç dels Horts**, **Sant Boi**, **Prat de Llobregat** i **Sant Andreu**

de la Barca. Les barques les feien servir els peregrins que anaven pel camí ral o reial, camí dit així perquè un camí principal que tenia la protecció del rei. L'indret més emprat per travessar el riu es trobava a **Sant Andreu de la Barca**. Aquest pas es trobava a la confluència de la **riera de Rubí** i el **riu Llobregat** a la sortida del **congost de la Roca del Droc**. El sistema de barques de pas fou molt emprat entre els segles XIV i XVIII. La construcció del **pont de Molins de Rei** motivà la seva desaparició.

Com s'ha comentat, una de les dificultats d'anar a la **muntanya de Montserrat** des de **Barcelona** seguint el **riu Llobregat** era superar el seus congostos. El primer era el de la **Roca del Droc**, entre **Papiol** i **Pallejà**. El següent era el **congost Martorell**, més llarg que l'anterior i més dificultós. En aquest indret el camí anava a mitja vessant. El darrer era el **congost de Monistrol**, camí llarg i estret.

El **camí ral**, a més de dur a la **muntanya de Montserrat**, era el camí que es feia servir per anar de la **ciutat de Barcelona** als territoris del sud i continuar cap a **Tarragona**, **Tortosa** i **València**, o per anar cap a **Lleida** a través d'**Igualada**. Quan es construí el **pont de Molins de Rei** el segle XVIII s'obrí una ruta més directa per anar a **Tarragona** a través del **port de l'Ordal**. El primitiu **camí ral** sortia del **Portal de Sant Antoni** de la **ciutat de Barcelona** i abandonava la ciutat pel **coll dels Enforcats** situar a l'entorn del que avui és la **plaça d'Espanya**. D'allí anava cap a l'**església de Santa Eulàlia de Provençana**, avui a la **ciutat de l'Hospitalet**, i avançava cap a **Cornellà**, **Sant Joan Despí** i **Sant Feliu**. Des d'aquest poble el camí seguia l'actual traçat de la carretera actual fins a **Molins de Rei**. D'allí anava al peu del turó on hi ha la **vila del Papiol** i, després de creuar la **riera de Rubí**, arribava a **Sant Andreu de la Barca** per creuar el riu.

Aquesta ruta es mantingué fins la construcció del pont a **Molins de Rei** el segle XVIII. Això modificà en bona mesura tot l'itinerari del camí ral. Aquest, al sortir de la **ciutat de Barcelona**, passava pel **coll dels Enforcats,** seguia per **Hostafrancs** i **Collblanc**. Després passava el **pont d'Esplugues**, construït també en aquells temps, i seguia el camí fins empalmar amb l'antic real a l'alçada de **Sant Feliu** i d'allí a **Molins de Rei** per anar a buscar el seu pont per creuar el **riu Llobregat**.

L'existència del pont de **Molins de Rei**, que des d'aquells moments es convertí

en un important nus de comunicació, comportà la desaparició de la barca de **Sant Andreu**. Passat aquest pont hi havia un important creuament de vies en l'indret anomenat **Quatre Camins**: un dels camins anava cap a **València** i l'altra continuava cap a **Pallejà**. Aquesta circumstància obligà a modificar el **congost de Roca del Droc** per facilitar el seu pas. Fins el segle XIX aquest pas era perillós per la presència de bandolers. Des d'aquest indret el camí seguia el mateix trajecte de l'**antic camí ral** fins arribar a **Martorell**. Allí, donades les dificultats de superar el seu congost, es feren unes obres per facilitar-ne al trànsit ara per un nou pas obert per la seva l'esquerra. A la sortida del congost s'arribava a la **vila de Martorell**. Amb tots els canvis en el camí per anar a la **muntanya de Montserrat** ja no passava pel **pont del Diable**.

A la **vila de Martorell** el camí real es dividia. Una via anava al **Penedès** per la **vall del riu Anoia**, una altra seguia per la carena que hi ha entre aquesta vall i el **riu Llobregat** en direcció a **Masquefa** i **Piera**, des d'on seguia cap a **Igualada** i **Lleida**. Aquest era el camí ral cap a la **Terra Ferma**. Per la seva orientació passava força allunyat de la **muntanya de Montserrat**. Des de **Martorell** qui volia anar al **monestir de Santa Maria de Montserrat** havia d'agafar un camí que, individualitzat dels anteriors, es dirigia cap a la **muntanya de Montserrat** amb identitat pròpia. En documents entre el segle XVI i XVIII aquest camí es anomenat com a **camí ral de Montserrat**.

Des de Martorell el **camí ral** al monestir de **Santa Maria de Montserrat**, per evitar el **congost de Monistrol**, el camí s'apartava progressivament del **riu Llobregat** per ponent i passava per la plana que s'estén entre les **muntanyes de l'Ordal** i el **massís de Montserrat**. El **camí ral** travessava la **vila d'Esparraguera** i arribava a **Collbató** al peu de la **muntanya de Montserrat**. **Collbató** es convertí durant l'Edat Mitja en el gran punt de trobada de camins que arribaven al **massís de Montserrat**: els camins que venien pel **Llobregat**, els que venien del **Penedès** i les comarques de **Tarragona**. Aquest camí, fins el segle XVIII, fou, juntament amb el camí que venia de Terrassa – Monistrol de Montserrat, el camí fet servir pels romeus que pujaven al santuari de la Mare de Déu de Montserrat. La majoria de visitants il·lustres i pelegrins del santuari pujaren per aquest camí. El camí, tot el desgast sofert, encara conserva bona part del seu empedrat original que facilitava el seu ús per animals de bast. Al municipi de Collbató hi havia un servei de cavalleria per pujar còmodament les persones al santuari.

Segons comenta Miquel Vives Tort en la seva tesi doctoral a l'Edat Mitja plena, entre els segles XIII i XV, un cop arribat al municipi de **Collbató** sortien dos camins. Un menava cap el **Bruc** i encara es conserva en quasi tota la seva extensió. L'altre era un camí que unia **Collbató** amb **can Maçana** que seguia el traça del que avui és una pista. Aquest darrer camí sortia de **Collbató** situant-se a sota el peu de la muntanya. Seguia fins el **Casalot**, un hostal del que avui queda només una paret. En aquest punt sortia el **camí de la Costa** per pujar directament al **monestir de Santa Maria**, aquest és el camí conegut popularment avui com el **camí de la Bateries**. El camí que venia de **Collbató** continuava fins la **Vinya Nova** i després de passar per la **masia de can Jorba** es situava per sota d'una masia anomenada tradicionalment com **el Castell**. Des d'aquest punt no se sap massa per podria seguir el camí, però ben segur que anava planejant fins arriba a **can Maçana** per la part oest del **castell de la Guàrdia**. Un cop arribat a **can Maçana** es podia anar cap a **Manresa** i al **Bages**, o seguir cap el **monestir de Santa Maria de Montserrat**.

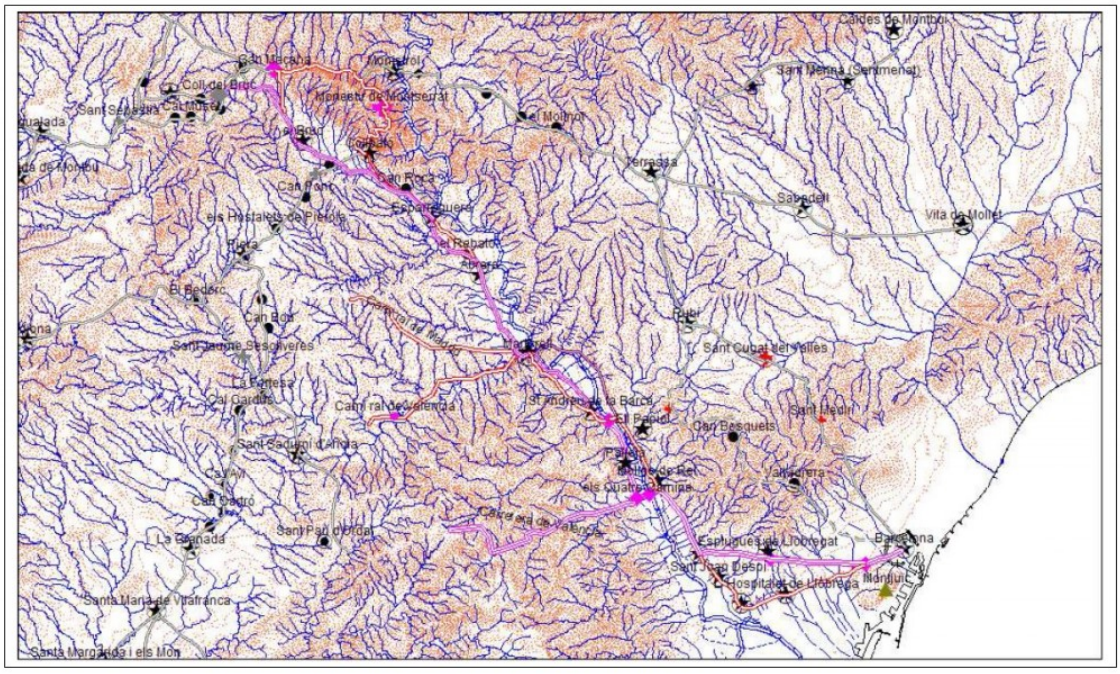

El camí romeu i la carretera real de Barcelona a Montserrat per Collbató i la Guàrdia (Miquel Vives 2010)

CAMINS ROMEUS DEL PENEDÈS, GARRAF I TARRAGONA

</-p>

Els camins romeus de la part occidental de Catalunya tenen diferents punts

d'origen per la qual cosa hi ha varis itineraris. Es pot afirmar que hi ha tants camins com punts d'origen, però progressivament, a mesura que s'acosten a la muntanya, els camins es van fusionant-se i res redueixen en uns pocs fins que tots conflueixen a **Piera** des d'on sortia un camí únic cap a **Collbató**.

Els romeus que sortien de pobles com **Cubelles**, **Vilanova i la Geltrú**, **Sitges** o del **camp de Tarragona** confluïen a **Vilafranca del Penedès**. Des del **portal de la Granada** sortien dos camins en direcció a **Montserrat**. Un camí anava al **castell de Lavit** passant per les **Cabanyes**, **Puigdàlber** i el **Pla del Penedès**. L'altre era el **camí ral de Barcelona** que, passant per **la Granada**, però no pel nucli de **Santa Fe**, menava a **Sant Sadurní d'Anoia**. Aquests camins confluïen a la **vila de Piera**. Des d'on s'anava a **Collbató** per una ruta coneguda com el **camí de les Set Costes**. Aquest nom provenia del fet que aquest camí circulava perpendicularment als camins i rieres de tal manera que per travessar-les calia fer vàries pujades i baixades.

Des de **Piera** el camí anava a **Hostalets de Pierola** i a l'església, ara enrunada, de **Sant Cristòfol de Canyelles** o de les **Fàbregues** i al turó del mateix nom on es té una excel·lent vista de **Montserrat**. El camí baixava del turó per anar a la **plana de Collbató** des d'on es pujava al **monestir de Santa Maria de Montserrat**.

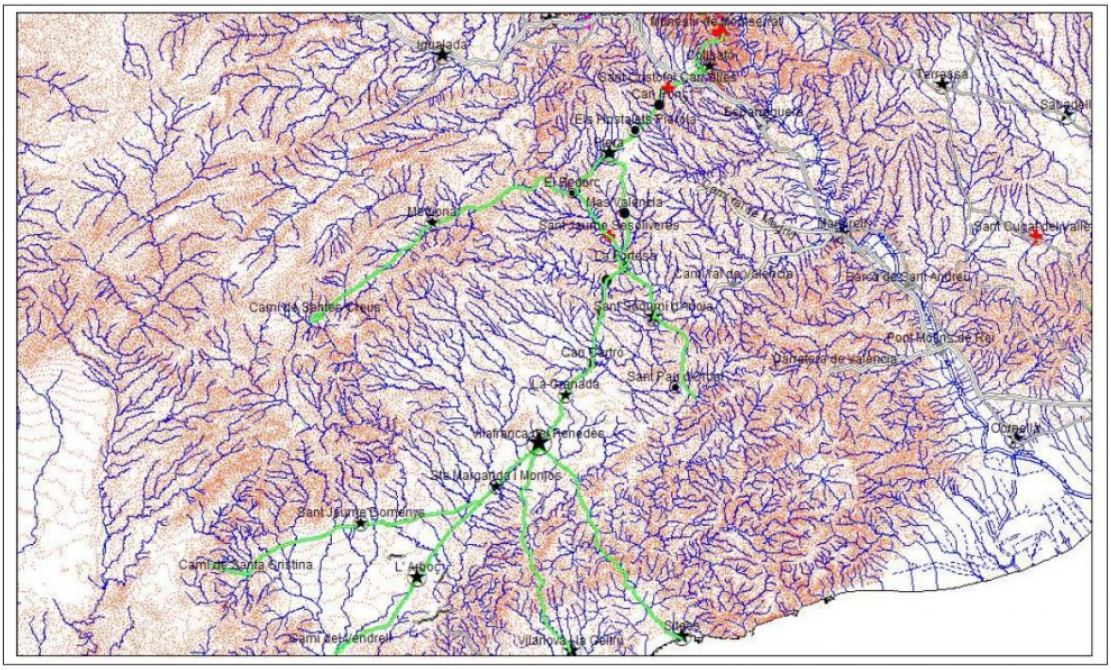

Els camins romeus del Penedès a Montserrat (Miquel Vives, 2010)

CAMINS ROMEUS DEL VALLÈS A MONTSERRAT

</-p>

Els camins romeus del **Vallès** arriben al peu de la **muntanya de Montserrat** per **Monistrol de Montserrat**. Com el cas anterior, hi ha tants camins com llocs d'origen i aquells van unint-se a mesura que s'atansen a la muntanya. A **Monistrol de Montserrat** arribaven romeus provinents dels **Vallesos** i del **Maresme**, així com de les comarques gironines. Tot i que hi havia molts punts d'origen la majoria de peregrins anaven per diversos camins que confluïen a **Terrassa** i des d'aquesta vila el camí romeu ja era únic.

El camí romeu de **Terrassa** recollia també peregrins que provenien de de la **ciutat de Barcelona** a través d'un itinerari que anava des d'aquesta a **Sant Cugat del Vallès**. Tot i que es tractava d'un camí alternatiu que no es feia servir massa. Aquest darrer camí, alternatiu al **camí ral** que anava per la **vall del Llobregat**, sortia del **portal de l'Àngel**, seguia pel **camí de Gràcia**, anava al **monestir de Jeroni de la Vall d'Hebron**, inexistent actualment i d'allí a través de la **riera de Sant Medir** a **Sant Cugat del Vallès**. Aquest itinerari era emprat per molts eclesiàstics perquè passava per varis monestirs abans d'arribar al de **Santa Maria**. Des de **Sant Cugat** el camí anava a **Terrassa**, be directament o a través de **Rubí**.

També hi havia un altre camí romeu des de la **ciutat de Barcelona** que coincideix amb el primer tram de l'actual sender de gran recorregut **GR96** que va des de **Vallvidrera (Barcelona)** a **Terrassa** passant per **Rubí** i no per **Sant Cugat del Vallès**.

Des de **Terrassa** a **Montserrat** hi havia un únic camí romeu que coincideix amb el que avui és el **GR-96**. El camí surt de **Terrassa** pel **pont de Vacarisses** superar la **riera de Gaià** i va a **coll Cardús**. D'allí el camí progressa cap a l'indret que ara és l'**abaixador de Vacarisses** de la línia de **tren del Nord**. A prop d'aquesta estació hi ha l'**hostal del Palà** on els romeus rebien atencions en el seu pelegrinatge. El camí progressa fins a l'anomenat **hostal de la Creu** ja en el terme municipal de **Monistrol de Montserrat**. Aquest camí ha estat esmentat en molts documents com a camí ral, **camí romeu** o **camí de la Creu**,

probablement en referència a l'hostal del mateix nom. El camí en el tram final baixa al riu per creuar-lo pel pont i entrar a la **vila de Monistrol de Montserrat.**

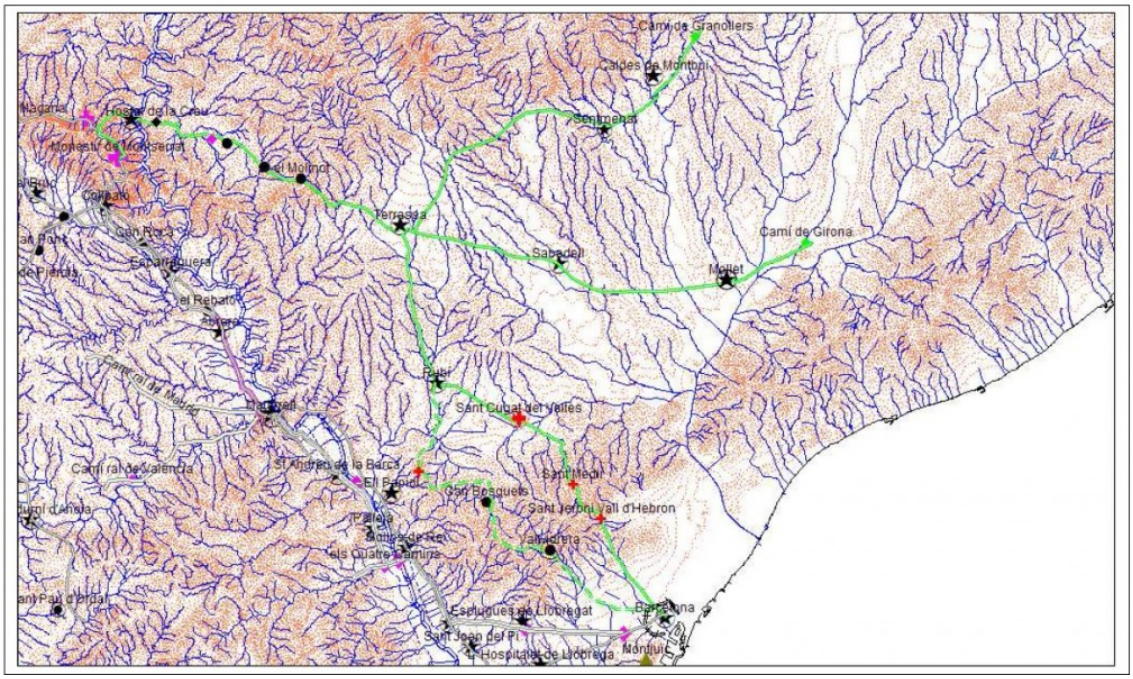

Els camins romeus des de Terrassa a Montserrat (Miquel Vives, 2010)

CAMINS ROMEUS DEL BAGES

</-p>

Com diuen Assumpte Museu i Miquel Vives en el seu treball sobre els camins romeus a **Montserrat**, **Manresa** era un altre punt de confluència de camins de romeus que naixien en el **Bages** o el **Bergadà**. De tots aquests pot ser el més important era el que venia del nord resseguint el curs del **riu Llobregat** passant per **Sallent**, **Balsareny**, **Navàs** i **Gironella** fins **Berga**. Pràcticament aquest camí és l'actual **carretera comarcal C-1411**.

A **Manresa** també arribaven romeus que seguien el marge del **riu Cardener** provenint de l'eix S**ant Joan de Vilatorrada**, **Callús**, **Súria** i **Cardona** on s'incorporaven romeus que provenien del **Solsonès**. També a **Manresa** arribaven romeus que provenien del marge esquerra del **riu Llobregat** des de **Sant Fruitós de Bages** i **Navarcles** on recollien els romeus provinents del **Moianès**, i d'**Avinyó** on s'incorporaven els que venien del **Lluçanès**.

Des de **Manresa** a **Montserrat** no hi havia un itinerari únic. Segons l'època es feia servir un itinerari o un altre. Assumpte Muset i Miquel Vives suggereixen que el més antic era el que baixava pel **Cardener**, des de **Manresa**, fins trobar-se amb el **riu Llobregat**. Però, per anar fins a **Monistrol de Montserrat** era difícil resseguir el riu, per això a l'Edat Mitja es construïren tres ponts: el de **Vilomara**, el de **Castellbell** i el de **Monistrol de Montserrat**. El camí deuria arribar a aquesta vila fent servir aquests ponts.

També era possible fer servir un altre camí des de **Manresa**. Aquest no seguia el **riu Llobregat**, sinó que s'enfilava en direcció al **monestir de Santa Cecília de Montserrat**. S'ha proposat que aquest és el camí que correspon al tram de pujada del **camí de Sant Jaume** al **monestir de Santa Maria de Montserrat**. El camí sortiria de **Manresa** pel **Pont Vell** sobre el **riu Cardener** i avançava al costat del riu per anar a **Castellgalí** sense entrar al poble. Travessava la riera de **Castellet** en direcció a **Vilamarics**. A l'arribar el que es avui la **carretera de Castellbell** a **Marganell** la seguia un tros fins creuar la **riera de Marganell** a la **font de Vilamarics** i seguia cap a l'**església de Sant Cristòfol de Castellbell** des d'on es puja, com ara, al **monestir de Santa Cecília**.

CAMINS ROMEUS DES D'IGUALADA

</-p>

El camí que anava d'**Igualada** a **Montserrat** era, d'alguna manera, una imatge especular del **camí de Martorell** a **Montserrat**. Efectivament, hi havia un **camí ral** que unia **Martorell** i **Igualada** per anar cap a les terres de ponent. Però, en els dos casos, des d'aquests dos indrets sortia un camí específic i amb identitat pròpia per anar al **monestir de Santa Maria de Montserrat**. De tal manera que persones que feien el viatge entre **Barcelona**, **Lleida** o **Madrid** deixaven el **camí ral** i agafaven un altre **camí ral** que els portava al monestir de **Santa Maria de Montserrat** i després, per tornar a buscar la ruta que havien deixat agafaven un camí que els portava fins a **Igualada**. Aquesta vila recollia diversos camins romeus del seu entorn, especialment tots els de la part de **ponent de Catalunya**: la **Segarra**, la **Noguera**, l'**Urgell**, la **Conca de Barberà**, les **Garrigues** i el **Priorat**.

De tots els camins romeus que confluïen a Igualada provinents de **la Segarra**, **l'Urgell, la Noguera**, la **Conca de Barberà**, **les Garrigues** i **el Priorat**, el més

important era el que per la **Tossa de Montubuí**, **Santa Coloma de Queralt** i **Montblanc** permetia connectar el **monestir de Santa Maria de Montserrat** amb els **monestir de Poblet i Santes Creus**. No està massa clar quin era el camí que unia **Igualada** amb **Montserrat**. Probablement el seu traç ha anat canviant en el temps. El més antic, segons Assumpte Museu i Miquel Vives, sortia d'**Igualada** fins el **turó de Sant Sebastià** des d'on es pujava fins a sota del **castell de Castellolí** i al costat de **can Museu**. Llavors a travessava l'actual **coll del Bruc** des d'on s'enfilava cap a **Sant Pau de la Guàrdia** i a **can Maçana**.

Més endavant l'anterior camí fou substituït per un altre més directe. Aquest seguia la **vall de Castellolí** fins la masia de **can Llucià de les Parres** des d'on pujava fins el **coll dels Brucs**, **Sant Pau de la Guàrdia** i **can Maçana**. Hi havia un tercer camí alternatiu que sortint d'**Igualada** anava al **turó de Sant Sebastià** i d'allí avançava cap a la vall de ant **Feliu**, a **Castellolí**, on trobava un camí que venia de **Calaf** i anava a **Sant Pau de la Guàrdia** i **can Maçana**.

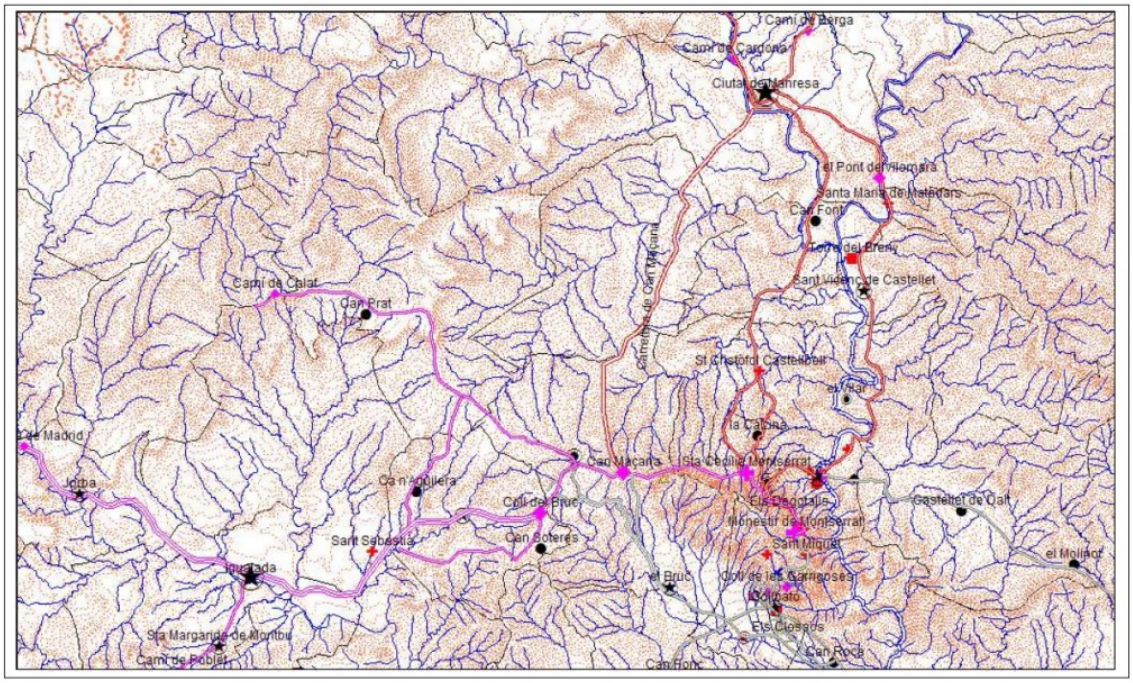

Els camins romeus des d'igualada i Manresa fins a Montserrat (Miquel Vives, 2010)

Retorn a La muntanya dels 100 camins